

Ortopedi Forumu

Bölüm Editörü: Dr. Haluk Berk

Ortopedi ve Travmatoloji’de sosyal medya kullanımı

Mehmet ARAZİ

Farabi Hastanesi, Ortopedi ve Travmatoloji Kliniği, Konya

Sosyal medya, insanların düşüncelerini, bilgi ve deneyimlerini, yorumlarını diğer insanlarla paylaştığı teknolojik online ortamların tümünü kapsayan genel bir tanımlamadır. Sosyal medya platformları ise *Wikipedia*, online forumlar, sosyal ağlar (*Facebook*, *Twitter*), video paylaşım siteleri (*YouTube*, *VuMedi*, *Vimeo*), bloglar (*WebMD*), podcast denilen ses dosyaları ve canlı sohbet ortamları olarak sayılabilir.^[1-5] Tüm bu ortamlardan İnternet ağına her an yüzlerce sayfa bilgi, resim, medya unsuru eklenmektedir. Örneğin popüler video sitesi *YouTube*’a dakikada yüklenen video içeriği toplamı 100 saatten uzundur ve bu giderek artmaktadır.

İnternetin günlük hayatımıza girdiği 90’lı yıllardan beri belki de bize sağladığı en önemli yenilik, hatta devrim niteliğindeki değişim, web 2.0 yazılımının kullanılmaya başlamasıdır. Sosyal medya ortamları işte bu yazılımın geliştirilmesi ile gündeme gelmiştir. Web 2.0 yazılımı ilk kez Tim O’Reilly tarafından 2004’de geliştirilmiş,^[6] daha önce “sadece izlenebilen” ya da farklı bir deyişle “sadece sörf yapılabilen” İnternet içeriği, artık aynı zamanda yorum ve eleştiriye, kullanıcı kaynaklı veri yüklenmesine de açık hale gelmiştir.^[2] Böylece kullanıcı artık aktif olarak ortama katılmakta, çeşitli forumlar, blog siteleri, sosyal ağ öğeleri üzerinde sistemin önemli bir parçası haline gelmektedir. İnternet kullanıcılarına daha önce sadece okuyucu ya da tüketici gözüyle bakılmakta iken, web 2.0 ile kullanıcılar biranda üretici hale gelmişlerdir.

Sosyal ağ öğelerinin en güzel ve yaygın olarak kullanılan örneği *Facebook* uygulamasıdır.^[7,8] İlk önceleri eski

dostlarımızı, lise, ortaokul arkadaşlarımızı bulmaktan öteye geçmeyen *Facebook*, günümüzde artık pek çok kişinin bağımlılık derecesinde kullandığı bir sosyal etkileşim platformu haline gelmiştir. Uygulama, son derece kolay ve kullanıcı dostu ara yüzüyle, istediğiniz yazı, resim, dosya, görüntülü ve sesli videolarınızı web üzerine yüklemenizi ve tüm dünyadaki diğer insanlarla, web üzerinde iletişime ve etkileşime geçmenizi sağlamaktadır. Bunları yapmak için de öyle karışık programlama dillerini, kalıpları vs. bilmeniz de gerekmemektedir. Ülkemiz şuanda *Facebook* kullanımında dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer almaktadır.^[9]

“*Wikipedia*” web 2.0 uygulamalarının ilk örneklerinden olup, ücretsiz olarak herkesin kullanımına açık dev bir ansiklopedidir.^[10] Herkesin revize etmesine açıktır, en önemli olumsuz özellik yazar kalitesinin kontrol edilememesidir. Ülkemizden “*Ekşi Sözlük*”, “*İtü Sözlük*” gibi sayfalar da web 2.0 uygulamaları için diğer örnekleri oluşturmaktadır. Web 2.0 yazılımının ortaya çıkardığı müthiş değişim sağlık alanında da etkisini göstermiş ve “*Health 2.0*” yazılımı tanımlanmıştır.^[11] *Health 2.0*, bir sosyal medya ortamı olduğundan katılım esastır ve uygulamalarda kullanıcı-kullanıcı etkileşimini sağlamaktadır. Ortamda veriler kullanıcılar tarafından girilmekte, bu yolla sağlık kuruluşlarına, hükümetlere, sağlık politikaları uygulayanlara bir örnek teşkil etmesi düşünülmektedir.^[1,2,12]

Sağlık alanında sosyal medyanın etkisi ve kullanım özellikleri de araştırmacıların ilgisini çeken yeni bir çalışma alanı olmuştur. Chou ve ark.^[12] sosyal medyanın sağlık

Sekil 1. 29 Ekim ve 3 Kasım 2013 tarihleri arasında, Antalya'da yapılan 23. Ulusal Ortopedi ve Travmatoloji kongresinde "Ortopedi ve sosyal medya" oturumu düzenleyen ekip bir arada.

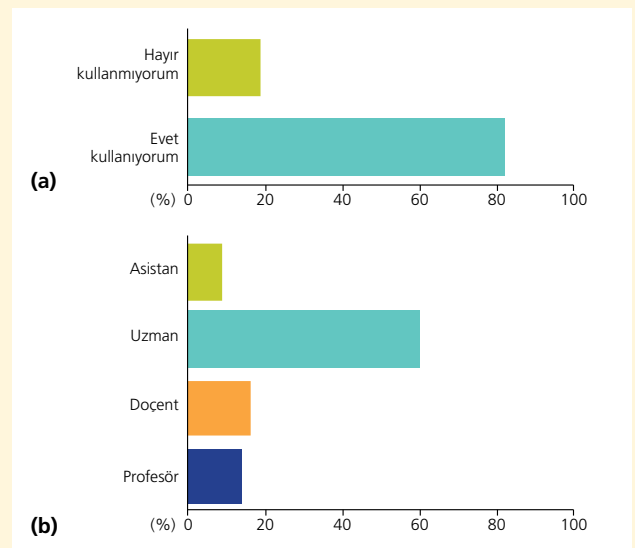
alanında iletişim ve etkileşim anlamında yeni ufuklar açtığını, sosyal medya sayfalarının İnternet kullanıcılarının önemli bir çoğunluğunun, vakitlerinin önemli bir kısmını geçirdiklerini gözlemlemişlerdir. Kaliforniya sağlık vakfının yapmış olduğu bir ankette katılımcıların %55'inin son bir yılda sağlıkla ilgili bir konuda İnternet üzerinden bir doktorla görüştüğünü, yine %59'unun en az bir kez sağlıkla ilgili konuda İnternette bilgi araştırdığını ortaya koymuştur.^[1] Yine Rozental ve ark.^[13] 450 üst ekstremitte hastasından 170'inin sosyal medyayı kullandığını gösterdiler. Yazarlar genç yaş, yüksek eğitim seviyesi ve bilgisayara sahibi olmanın bu oranı etkilediğini tespit ettiler.

Ortopedi ve travmatoloji için de sosyal medya yeni bir konudur. Aslında Ortopedi bilimi teknolojik anlamda yeniliklerle hep iç içe geçmiş, tıp alanında önde gelen uzmanlık alanlarından biridir.^[5,14-17] Dolayısıyla sanal âlemde de, Ortopedi'nin hak ettiği yüksek seviyeye gelmesi beklenir. İnternet kullanımı ile pek çok yayına ulaşabilirsiniz, aynı zamanda sayısız mesleki kaynağına sunulmuştur. AAOS yıllık toplantılarında, uzun süredir her yıl elektronik ve teknolojik gelişmelerin ele alındığı ayrı bir sunum ve paylaşım merkezi kurulmaktadır. Bununla birlikte PubMed'de "orthopaedic" ve "social media" anahtar kelimeleri ile arama yaptığımızda, sadece yedi çalışma çıkmaktadır (12 Aralık 2013 erişimi). Arama kelimelerinde bazı değişiklikler yapılarak, daha çok sayıda çalışmaya ulaşabilirsek de, mevcut durum konunun ne kadar yeni ve araştırmaya açık olduğunu göstermektedir.

Facebook gibi web 2.0 yazılımlarının İnternet kullanımını daha eğlenceli ve kolay hale getirdiği bir gerçektir. Uzaktan eğitim anlamında da bu ortamların eğitimin kalitesini olumlu etkilediği değişik çalışmalarda gösterilmiştir.^[2,14,18,19] Bu anlamda yeni sosyal ağ öğeleri, hem tıp ve ortopedi uzmanlık öğrencilerinin, hem de genel olarak halkın eğitiminde kolayca kullanılabilir, ücretsiz, kolay ulaşılabilir ve sınırsız bir kaynaktır. Facebook şu anda

dünyanın sosyal medya ağı haline gelmiş, dünya genelinde Facebook kullanıcı sayısı bugün için bir milyarı geçmiştir.^[20] Bu iletişim ortamının aynı zamanda ortopedi alanında kullanılmasının çok faydalı olacağı açıktır. Bu gelişmeler bizi Facebook üzerinde bir grup kurmaya teşvik etti ve Haziran 2012'de "Ortopedi ve Travmatoloji Fan Kulüp" adında, dışarıya kapalı bir grup kurduk. Dışarıya kapalı olması sayesinde diğer Facebook kullanıcıları bu grupta yapılan paylaşımları, tartışmaları göremezler, dolayısıyla hasta ve veri gizliliğini temin etmiş olmaktadır. Kısa sürede yeni üyelerin eklenmesi ile bugün toplam 459 üyeye sahiptir (12 Aralık 2013 erişimi). Tüm ortopedik cerrah olan grupta, sosyal paylaşımlar yanında bilimsel toplantı duyuruları, kutlamalar, bilimsel gelişmeler, yeni makaleler, yeni teknikler, video bağlantıları paylaşılmaktadır (Şekil 1). Yine üyelerden gelen olgu sunumları, ilginç, faydalı, zaman ve mekan kavramı tanımayan, herkesin rahatça katılabildiği, özgür ve konforlu tartışma ortamlarına zemin sağlamaktadır.

Ülkemizdeki ortopedi ve travmatoloji uzmanlarının sosyal medya ağlarını kullanım özellikleri araştırmak amacıyla *türk orthopod e-posta grubu*^[21] üzerinde kısa bir anket çalışması yaptık. Ankete yanıt veren 300 katılımcının %20'si sosyal ağları kullanmadığını, %80'i ise Facebook, Twitter, YouTube ve VuMedi, blog sayfaları gibi en az bir ortamda kayıtlı hesapları olduğunu bildirdiler (Şekil 2a). Anket çalışmasından çıkan dikkat çekici bir yan bulgu ise asistan katılımının çok az olduğudur (Şekil 2b). Bunu, yeni asistanların *türk orthopod* grubundan habersiz olmaları ile yorumlayabiliriz. Bu konuda yeni

Sekil 2. (a) Kısa anket çalışmasında "Sosyal medya ağlarını (Facebook, Twitter, VuMedi, blog sayfaları gibi) kullanıyor musunuz?" Sorusuna katılımcıların yanıtı (n=300). (b) Katılımcıların akademik unvanlarına göre dağılımları (n=300).

bir çalışma yapmamız gerektiği ve genç asistanlarımızı e-posta grubu hakkında haberdar etmememiz gerektiği sonucu çıkmıştır. Anketten Türk ortopedistlerin sosyal ağları çok yaygın kullandığı sonucu çıksa da, anketin yapıldığı ortamın da bir çeşit sosyal ağ olması, bu bulgumuzu güçlendirmemizi engellemektedir.

Sosyal medya, aynı zamanda yeni bir yazarlık şekli de ortaya çıkarmıştır.^[15] Buna sosyal medya yazarlığı diyenler de vardır. Bir anda tüm okuyucular birer potansiyel yazar durumuna gelmişlerdir. Sosyal medya yazarlığı bilimsel alanda çalışan sağlık profesyonellerini de ilgilendirmektedir. Bugüne kadar bir akademisyen ya da bir cerrahın bilimsel aktivitesine değerlendirilirken, yazdığı kitaplar, bilimsel makaleler, yapmış olduğu konuşmalar dikkate alınmakta iken, artık belki de sosyal medya üzerinde yapmış olduğu aktiviteleri de değerlendiren yeni bir değerlendirme sistemine ihtiyaç olacağını söylemek yanlış olmaz. Kişi net üzerinde ne kadar yazı okumuş? Neler yazmış? Hangi yorumları yapmış ve bu yorumlara nasıl bir cevap almıştır? Tüm bunlar akademisyen ya da ortopedik cerrahın sosyal medya aktivitesi olarak değerlendirilebilir ve yeni bir puanlama sistemi ile kayıt edilebilir. Benzer şekilde Bernstein ve ark.^[15] AAOS gibi yetkin derneklerin, kişilerin İnternet aktivitelerini izlemeyi ve belgelendirmelerini önermiştir. Benzer gereksinimler ve öneriler TOTBİD ve TOTEK için de düşünülebilir. Bu gibi değerlendirmelerin en kısa zamanda günlük gündemimize geleceğini düşünüyorum. Belki de "impact factor" benzeri bir değerlendirme sistemi bizleri beklemektedir.

Sonuç olarak;

İnternet çok hızlı hayatımızı değiştirmektedir. Hastalarımız da İnterneti her geçen gün daha çok kullanmaktadır. Artık sağlıkla ilgili ister sunucu olsun, ister doktor veya yardımcı sağlık elemanları olsun, bizim de İnternetteki bu yeni iletişim ortamının içinde etkin bir şekilde olmamız kaçınılmazdır. Sosyal medya ortamları kolay kullanılabilirlik, erişilebilirlik, hız, ücretsiz olma ve dünya çapında kullanılabilirlik özellikleri nedeniyle Ortopedi ve Travmatoloji alanında da etkin ve yaygın bir şekilde kullanılmalıdır. İster eğitici konumunda isterse eğitilen konumunda olsun, hem kıdemli hem de genç meslektaşlarımızın, bu yeni iletişim ve eğitim ortamında aktif olarak yer alması gerekmektedir.

Gelecek;

İletişim teknolojisi ve İnternetin baş döndürücü yeniliklerini izlemeye devam edeceğiz. Semantik web denenilen web 3.0 çalışmaları çoktan başlamıştır.^[1] Sosyal medya, ucuzluğu, erişim ve kullanım kolaylığı, bilinen tüm medya unsurlarını bir arada içermesi nedeniyle şu-

anda rakipsiz görünmektedir. Bu sonsuz, aynı zamanda eğlenceli eğitim ve öğretim kaynağının, tüm yönleriyle ve daha aktif olarak kullanılması gerektiği kanaatindeyim. Başta TOTBİD (TOTEK) olmak üzere tüm özel dal derneklerimizin (şubelerimizin) bu yeni eğitim öğesini güncellerine almaları, kişileri daha aktif olarak bu ortama çekmeleri, bu yeni eğitim ortamını gerekirse belgelendirme çalışmalarına şimdiden başlamaları gerekmektedir.

Kaynaklar*

1. Sarasohn-Kahn J. The wisdom of patients: health care meets online social media. <http://www.chcf.org/~media/MEDIA%20LIBRARY%20Files/PDF/H/PDF%20HealthCareSocialMedia.pdf>.
2. Esyeback G. Medicine 2.0: social networking, collaboration, participation, apomediation, and openness. *J Med Internet Res* 2008;10:e22.
3. Hawn C. Take two aspirin and tweet me in the morning: how Twitter, Facebook, and other social media are reshaping health care. *Health Aff (Millwood)* 2009;28:361-8.
4. Franko OI. Twitter as a communication tool for orthopaedic surgery. *Orthopedics* 2011;34:873-6.
5. Saleh J Robinson BS, Kugler NW, Illingworth KD, Patel P, Saleh KJ. Effect of social media in health care and orthopedic surgery. *Orthopedics* 2012;35:294-7.
6. http://tr.wikipedia.org/wiki/Web_2.0.
7. <http://www.facebook.com>.
8. <http://en.wikipedia.org/wiki/Facebook>.
9. http://en.wikipedia.org/wiki/Facebook_statistics.
10. http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page.
11. http://en.wikipedia.org/wiki/Health_2.0.
12. Chou WS, Hunt YM, Beckjord EB, Moser RP, Hesse BW. Social media use in the United States: implications for health communication. *J Med Internet Res* 2009;11:e48.
13. Rozental TD, George TM, Chacko AT. Social networking among upper extremity patients. *J Hand Surgery* 2010;35A:819-23.
14. Badarudeen S, Sabharwal S. Assessing readability of patient education materials: current role in orthopaedics. *CORR* 2010;468:2572-2580.
15. Bernstein J, Ahn J, Veillette C. The future of orthopaedic information management. *JBJS* 2012 94A:e95(1-5).
16. Biermann JS, Golladay GJ, Peterson RN. Using the internet to enhance physician-patient communication. *JAAOS* 2006;14:136-44.
17. Sechrest RC. The internet and the physician-patient relationship. *CORR* 2010;468:2566-71.
18. Allen HG, Stanton TR, Di Pietro F, Moseley GL. Social Media Release Increases Dissemination of Original Articles in the Clinical Pain Sciences. *PLoS ONE* 2013;8:e68914. doi:10.1371/journal.pone.0068914.
19. Arazi M, Yaman H, Heybeli N. A survey study on "Turk-

Orthopod", a Turkish electronic discussion group in orthopedics and traumatology. [Article in Turkish] Acta Orthop Traumatol Turc 2004;38:277-81.

20. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Facebook_popularity.png.

21. http://groups.yahoo.com/neo/groups/turk_orthopod/info.

**Tüm internet adreslerine (URL) 12.12.2013'de ulaşılmıştır.*